

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

Överklagande av hovrättsdom – företagsbot

Klagande

Riksåklagaren

Motpart

KR AB

Ställföreträdare: JK

Ombud: Advokaten JN

Saken

Företagsbot

Dom

Hovrätten för Nedre Norrlands dom den 19 oktober 2018 i mål B 849-18

Yrkande

Jag yrkar att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom, ålägger KR AB företagsbot med 200 000 kronor.

Inledning

Ekobrottsmyndigheten har begärt att riksåklagaren ska överklaga hovrättens dom till Högsta domstolen i den del som avser frågan om företagsbot. Framställningen bifogas.

Inom Åklagarmyndigheten har Utvecklingscentrum Malmö ett särskilt ansvar för metodutveckling m.m. när det gäller frågor om företagsbot. Utvecklingscentrum har inkommit med yttrande i det nu aktuella målet och därvid uttalat att övervägande skäl talar för att hovrättens dom överklagas till Högsta domstolen. Utvecklingscentrums yttrande bifogas.

Frågan som överklagandet gäller avser förhållandet mellan företagsboten och det individuella straffansvaret. I målet har hovrätten eftergett aktiebolagets företagsbot på grund av att JK, i egenskap av företrädare för det av honom helägda bolaget, dömts till straffrättslig påföljd. I juli 2016 överklagade riksåklagaren ett annat mål till Högsta domstolen. Högsta domstolen beslutade den 23 december 2016 att inte meddela prövningstillstånd (Högsta domstolens mål B 3630-16). Omständigheterna i det målet och det nu aktuella målet är likartade. I det följande kommer jag därför att i stor utsträckning upprepa vad jag anförde i 2016 års överklagande.

Bakgrund

Ekobrottsmyndigheten har i sitt yttrande redogjort för åtalet och underrättsdomarna. Jag får i dessa delar hänvisa till yttrandet.

Grunder

Den rättsliga regleringen

I Ekobrottsmyndighetens yttrande finns en redovisning av relevanta lagregler, förarbeten och praxis. Även i denna del får jag i huvudsak hänvisa till vad som anförs i yttrandet. Med utgångspunkt främst i Högsta domstolens uttalanden i NJA 2012 s. 826 vill jag dock tillägga följande.

I NJA 2012 s. 826 konstaterade Högsta domstolen att införandet av systemet med företagsbot var ett resultat av en strävan att motverka ekonomisk brottslighet. Det ansågs att det rådde en bristande proportion mellan de brottspåföljder som dömdes ut och de ekonomiska intressen som kan stå på spel i ett företag. Enligt departementschefen borde sanktionen företagsbot innefatta ett påtagligt klander av de företag som ålades boten men också på ett effektivt sätt eliminera de vinstintressen som kan ligga bakom brott i näringsverksamhet. Därmed skulle företagsbot bli ett stöd för den seriösa näringsverksamheten, exempelvis genom att möjligheten till konkurrens på lika villkor skulle öka. Av bl.a. rättvise- och effektivitetsskäl ansåg departementschefen att sanktionen borde kunna tillämpas oberoende av företagets ägarform och juridiska konstruktion i övrigt (p. 37).

Högsta domstolen konstaterade vidare att de lagändringar som genomfördes per den 1 juli 2006 bl.a. innebar att tillämpningsområdet för företagsbot utvidgades till att avse även mindre allvarlig brottslighet som sker inom ramen för näringsverksamhet. Utvidgningen ansågs viktig från brottspreventiv synpunkt. Det framhölls bl.a. att sanktioner mot juridiska personer har störst preventiv effekt när det gäller brott som begås inom ramen för en i övrigt seriös näringsverksamhet. Om näringsidkaren får bära de straffrättsliga konsekvenserna då brottsligheten är att hänföra till dennes verksamhet antogs det att incitamenten

att organisera verksamheten på ett sådant sätt att några överträdelser inte sker skulle förstärkas. Därmed skulle intresset från konkurrenssynpunkt av att regler om näringsverksamheten följs kunna tillgodoses (p. 40).

Högsta domstolen uttalade vidare att den ordning som gällde före den 1 juli 2006 innebar att det straffrättsliga ansvaret hade företräde framför företagsbot. Med lagändringen fick lagstiftningen motsatt innebörd. Enligt de nuvarande reglerna ska, när det gäller brott i näringsverksamhet, i vart fall som princip först avgöras om förutsättningarna för företagsbot föreligger. Om så är fallet ska det belopp bestämmas som företagsboten primärt bör uppgå till. Därefter ska det avgöras om skäl för jämkning eller eftergift av boten föreligger. Om det är fråga om att döma en näringsidkare till en straffrättslig påföljd ska, när denna bestäms, som ett sista led bedömas om den straffrättsliga påföljden ska sättas ned eller efterges på grund av företagsboten (p. 44). Högsta domstolen konstaterade att i förarbetena till 2006 års lagändringar uttalades att om det i ett enskilt fall skulle visa sig att det inte är möjligt att uppnå ett rimligt resultat genom att med stöd av 29 kap. 5 § brottsbalken sätta ned den påföljd som ådömts den enskilde, finns det ytterst en möjlighet att använda den mer generella jämningsgrund som finns i 36 kap. 10 § första stycket 4 brottsbalken (att det ”annars finns särskilda skäl för jämkning”).

Högsta domstolen fortsatte enligt följande.

45. De skäl som i 2005/2006 års lagstiftningsärende anfördes för denna del av reformen tog sikte i huvudsak på det centrala området för företagsbot, dvs. när brott begås inom en i övrigt seriös verksamhet som drivs av företag i bolagsform. De argument som anfördes för ordningen att den straffrättsliga påföljden ska jämkas med hänsyn till vilken företagsbot som ska betalas har inte bäring på det fall som det rör sig om här, dvs. att verksamheten inte har varit seriös, att den har bedrivits i form av en enskild firma och att näringsidkaren själv döms till fängelse för allvarlig brottslighet med anknytning till verksamheten.

Högsta domstolen uttalade vidare att om en företagsbot för en enskild näringsidkare som har ägnat sig åt oseriös verksamhet skulle beaktas på så sätt att fängelsestraffet sattes ned, eller ersattes av ett bötesstraff, skulle det i många fall i praktiken innebära ett rent bortfall av straffrättslig reaktion eftersom sannolikheten för att det i dessa fall skulle vara möjligt att driva in företagsboten i allmänhet är liten (p. 52).

Under rubriken ”Slutsats beträffande förutsättningarna för företagsbot” uttalade Högsta domstolen följande.

53. Slutsatsen av det sagda blir att i sådana fall där det brott som kan ligga till grund för ett beslut om företagsbot har begåtts av en enskild näringsidkare och föranleder fängelse, bör den straffrättsliga påföljden kunna ges företräde. I J.W:s fall bör brottsligheten föranleda ett långt fängelsestraff (se domskälen i det följande). Det står därmed helt klart att någon företagsbot inte bör åläggas honom.

I detta sammanhang bör noteras att Högsta domstolen fann att straffvärdet av den tilltalades brottslighet motsvarade fängelse i drygt två år (p. 58).

I NJA 2014 s. 139 I uttalade Högsta domstolen bl.a. följande om jämkning vid sanktionskumulation.

37. Den ursprungliga regeln om jämkning, som motsvarade 36 kap. 10 § första stycket 1 BrB, tog sikte framför allt på situationer då enskilda näringsidkare och mindre bolag åläggs företagsbot. Syftet med bestämmelsen var att hänsyn skulle tas till att påföljden för brottet och företagsboten i sådana fall kan drabba samma person. Genom bestämmelsen gavs utrymme för en lämplig avvägning av den samlade reaktionen på brottet (se prop. 1985/86:23 s. 72 f.). Om inte detta förhållande beaktades skulle en sorts dubbelbestraffningseffekt uppkomma, vilket skulle kunna leda till omotiverat stränga ingripanden i enskilda fall. Efter reformen år 2006 ska problemet med s.k. sanktionskumulation i stället normalt hanteras när påföljden för den enskilde bestäms. Att det i vissa fall ändå kan finnas anledning att beakta sanktionskumulation vid övervägande av om företagsbot ska dömas ut, och av hur hög den i så fall ska vara, framgår av rättsfallet NJA 2012 s. 826.

När det gäller jämkningsgrunden i 36 kap. 10 § första stycket punkt 4 brottsbalken, dvs. att det annars finns särskilda skäl för jämkning, uttalades i propositionen till 2006 års lagändringar att med kravet på särskilda skäl avsågs att markera att det inte räcker att det finns omständigheter som talar för jämkning utan det fordras att dessa omständigheter har särskild tyngd. Särskilda skäl för jämkning kunde bl.a. vara att det framstår som uppenbart oskäligt att ålägga full företagsbot, t.ex. på grund av att brottet, utan att det helt kan undantas med tillämpning av allmänna principer om t.ex. abnormhandlingar, indirekt riktar sig mot näringsidkaren. Som exempel nämndes att en anställd begår ett brott, t.ex. stöld eller bedrägeri, mot någon av näringsidkarens affärskontakter (se prop. 2005/06:59, s. 63).

Beträffande förutsättningarna för att efterge företagsbot enligt 36 kap. 10 § andra stycket brottsbalken uttalades i propositionen till 2006 års lagändringar att bestämmelsen bör tillämpas restriktivt. Eftergift angavs kunna ifrågakomma i fall där det tidigare skulle ha bedömts vara uppenbart oskäligt att ålägga företagsbot. Vidare borde det i undantagsfall finnas utrymme för att efterge företagsbot när ett företag blir ansvarigt i enlighet med principerna för det utvidgade ansvaret enligt 36 kap. 7 § första stycket punkt 2 brottsbalken. Detta gäller framför allt om det, trots att brottet är hänförligt till en person med särskilt ansvar, framstår som orimligt att lägga den enskildes handlande näringsidkaren till last. Slutligen angavs att eftergift i allmänhet endast borde komma i fråga i undantagsfall (a. prop. s. 41 och 63).

Avslutningsvis bör nämnas att enligt 29 kap. 5 § första stycket 8 brottsbalken ska rätten vid straffmätningen utöver brottets straffvärde i skälig omfattning

beakta om ett straff utmätt efter brottets straffvärde skulle framstå som oproportionerligt strängt med hänsyn till andra rättsliga sanktioner till följd av brottet. Av 30 kap. 4 § brottsbalken framgår att rätten även vid påföljdsvalet ska beakta sådana omständigheter som avses i 29 kap. 5 §.

Min bedömning

JK har dömts för bokföringsbrott till villkorlig dom och 40 dagsböter å 280 kronor. Brottet består i att JK som företrädare för KR AB av oaktsamhet åsidosatt bolagets bokföringsskyldighet genom att under ett års tid underlåta att löpande bokföra uppkomna affärshändelser.

Som nämnts var införandet av systemet med företagsbot ett resultat av en strävan att motverka ekonomisk brottslighet. Avsikten var att sanktionen skulle innefatta ett påtagligt klander av de företag som ålades boten men också att den på ett effektivt sätt skulle eliminera de vinstintressen som kan ligga bakom brott i näringsverksamhet. Företagsboten skulle bli ett stöd för den seriösa näringsverksamheten genom att möjligheten till konkurrens på lika villkor skulle öka. Avsikten var att sanktionen skulle kunna tillämpas oberoende av företagets ägarform och juridiska konstruktion.

I propositionen till 2006 års lagändringar framhölls att sanktioner mot juridiska personer har störst preventiv effekt när det gäller brott som begås inom ramen för en i övrigt seriös näringsverksamhet. Om näringsidkaren får bära de straffrättsliga konsekvenserna då brottsligheten är att hänföra till dennes verksamhet antogs det att incitamenten att organisera verksamheten på ett sådant sätt att några överträdelser inte sker skulle förstärkas. Detta skulle främja intresset av konkurrens på lika villkor.

Efter 2006 års lagändringar har beslutsprocessen beträffande företagsbot delats upp i tre tydligt åtskilda steg. Först görs en bedömning av om förutsättningarna för att ålägga företagsbot är uppfyllda, sedan fastställs företagsbotens storlek och slutligen görs en bedömning av om det finns skäl att jämka eller efterge boten. Om det är fråga om att döma en näringsidkare till en straffrättslig påföljd ska, när denna bestäms, som ett ytterligare led bedömas om den straffrättsliga påföljden ska sättas ned eller efterges på grund av företagsboten.

De brott JK dömts för är begångna i utövning av KR AB:s näringsverksamhet. För bokföringsbrott är föreskrivet strängare straff än penningböter. Brottet har begåtts av en person i ledande ställning i aktiebolaget. Det finns därför förutsättningar att ålägga aktiebolaget företagsbot enligt 36 kap. 7 § brottsbalken.

Nästa fråga att ta ställning till är vilket belopp företagsboten, med tillämpning av 36 kap. 9 § brottsbalken, ska bestämmas till. Ekobrottsmyndigheten utfärdade i augusti 2014 promemorian Företagsbotens storlek i ekomål och vissa handläggningsråd (ARF 2014:4). Syftet med promemorian var att stödja åkla-

garna i arbetet med att bedöma om det finns förutsättningar för att yrka företagsbot och att främja en rättssäker och enhetlig tillämpning av lagen. Promemorian, som bifogas, innehåller också en beräkningsgrund för företagsbotens storlek. Enligt promemorian är det brottets straffvärde som utgör grunden för beräkningen av företagsboten vid ekonomisk brottslighet. I hovrättens dom konstateras att riktvärdet för företagsbot vid ett straffvärde motsvarande en månads fängelse är 100 000 – 300 000 kronor. I likhet med Ekobrottsmyndigheten anser jag att boten ska bestämmas till 200 000 kronor.

Den centrala frågan i målet är om det finns förutsättningar att jämka eller efterge företagsboten på grund av att JK, i egenskap av företrädare för det av honom helägda aktiebolaget, dömts till straffrättslig påföljd.

I NJA 2012 s. 826 uttalade Högsta domstolen att de argument som i förarbetena anfördes för ordningen att den straffrättsliga påföljden ska jämkas med hänsyn till vilken företagsbot som ska betalas inte hade bäring på det fall som det rörde sig om i Högsta domstolen, dvs. att verksamheten inte hade varit seriös, att den hade bedrivits i form av en enskild firma och att näringsidkaren själv dömts till fängelse för allvarlig brottslighet. Enligt Högsta domstolen skulle en tillämpning av lagstiftningen enligt den huvudprincip som den bygger på i fall av detta slag leda till problem. En fråga angavs vara hur en företagsbot ska kunna beaktas när den som har ålagts företagsboten samtidigt ska dömas till fängelse. Högsta domstolen uttalade vidare att om en företagsbot för en enskild näringsidkare som har ägnat sig åt oseriös verksamhet skulle beaktas på så sätt att fängelsestraffet sattes ned, eller ersattes av ett bötesstraff, skulle det i många fall i praktiken innebära ett rent bortfall av straffrättslig reaktion, eftersom sannolikheten för att det i dessa fall skulle vara möjligt att driva in företagsboten i allmänhet är liten. Av detta drog Högsta domstolen slutsatsen att i sådana fall där det brott som kan ligga till grund för ett beslut om företagsbot har begåtts av en enskild näringsidkare och föranleder fängelse, bör den straffrättsliga påföljden kunna ges företräde.

Högsta domstolen kom således fram till att det i målet fanns skäl att göra undantag från den huvudprincip lagstiftningen byggde på, dvs. att den straffrättsliga påföljden ska jämkas med hänsyn till vilken företagsbot som ska betalas. Skälen för detta var att verksamheten inte hade varit seriös, att den hade bedrivits i form av en enskild firma och att näringsidkaren själv dömts till fängelse för allvarlig brottslighet. I det nu aktuella målet föreligger ingen av dessa tre omständigheter. Tvärtom är det bokföringsbrott JK gjort sig skyldig till begånget inom ramen för en i övrigt seriös näringsverksamhet, verksamheten har bedrivits i aktiebolagsform och påföljden har bestämts till villkorlig dom och dagsböter. Jag kan inte se att det utifrån Högsta domstolens uttalanden finns skäl att frångå huvudprincipen; dvs. att företagsboten har företräde framför den straffrättsliga påföljden.

Huvudprincipen är således att i de fall företagsbot beslutas kan det finnas skäl att sätta ned påföljden med tillämpning av 29 kap. 5 § brottsbalken. Det är endast när det i ett enskilt fall inte är möjligt att uppnå ett rimligt resultat genom att sätta ned den straffrättsliga påföljden som det kan bli aktuellt att jämka företagsboten.

JK har dömts till villkorlig dom och 40 dagsböter. Om det med anledning av sanktionskumulation skulle anses att den sammanlagda bestraffningen skulle bli oproportionerligt sträng är det enligt min mening fullt möjligt att uppnå ett rimligt resultat genom en tillämpning av 29 kap. 5 § första stycket 8 brottsbalken. Exempelvis genom att minska antalet dagsböter eller helt enkelt döma till en ”ren” villkorlig dom. Jag anser således att det inte finns förutsättningar att jämka eller efterge företagsboten på grund av den straffrättsliga påföljd som JK dömts till. Några andra skäl för jämkning av företagsboten föreligger inte.

Talan om företagsbot riktas mot ett aktiebolag i vilket JK äger samtliga aktier. I förarbetsuttalanden avseende tiden före 2006 års lagändringar redovisades att den då gällande jämningsbestämmelsen (vid sanktionskumulation) framför allt tog sikte på situationer då enskilda näringsidkare och mindre bolag (enmansbolag eller fåmansbolag) åläggs företagsbot. Syftet med bestämmelsen angavs vara att hänsyn skulle tas till att påföljden för brottet och företagsboten, just när det gäller enskilda näringsidkare och vissa mindre bolag, i praktiken kunde drabba samma person. Därmed gavs utrymme för en lämplig avvägning av den samlade reaktionen på brottet (se prop. 1985/86:23 s. 44, JuU 1985/8613 och prop. 2005/06:59 s. 38 f.).

Både bestämmelsen om jämkning av företagsbot och bestämmelsen i 29 kap. 5 § första stycket 8 brottsbalken om s.k. billighetskäl är utformade på ett sådant sätt att det inte finns något som hindrar att de tillämpas även när talan om företagsbot förts mot ett aktiebolag i vilket den person som döms till straffrättslig påföljd äger alla aktier. Det är emellertid fråga om olika rättssubjekt; bolagets ägares ekonomi är skild från aktiebolagets och ägaren ansvarar normalt inte för bolagets ekonomiska förpliktelser. I likhet med Ekobrottsmyndigheten anser jag att detta måste innebära att reglerna om jämkning och eftergift av företagsbot ska tillämpas än mer restriktivt än om JK drivit enskild näringsverksamhet. I det nu aktuella fallet måste dessutom beaktas att JK enligt vad han själv uppgett inte längre driver någon verksamhet i bolaget utan har en löneanställning. JKs situation går därför enligt min mening inte att jämföra med den som aktivt driver verksamhet i ett enmansföretag och lever på de inkomster företaget genererar.

Sammanfattningsvis anser jag att aktiebolaget ska åläggas att betala företagsbot med 200 000 kronor och att boten saknar betydelse för den påföljd som bestämts för JK.

Processfrågor

Frågan om prövningstillstånd

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen.

Som framgått i det föregående är den centrala frågan i målet om det finns förutsättningar att jämka eller efterge aktiebolagets företagsbot på grund av att JK, i egenskap av företrädare för det av honom helägda bolaget, dömts till straffrättslig påföljd.

I NJA 2012 s. 826 slog Högsta domstolen fast att i sådana fall där det brott som kan ligga till grund för ett beslut om företagsbot har begåtts av en enskild näringsidkare och föranleder fängelse, bör den straffrättsliga påföljden kunna ges företräde. Det var i målet fråga om oseriös verksamhet. I det nu aktuella målet är det fråga om brott begångna inom ramen för en i övrigt seriös näringsverksamhet, verksamheten har bedrivits i aktiebolagsform och påföljden har bestämts till villkorlig dom och dagsböter. Högsta domstolens uttalanden i NJA 2012 s. 826 klargör inte vad som gäller i en sådan situation och vilken eventuellt betydelse för prövningen av frågan om företagsbot de tre nämnda omständigheterna har.

Utredningen om vissa frågor om företagsbot överlämnade i november 2016 betänkandet En översyn av lagstiftningen om företagsbot (SOU 2016:82) till regeringen. En av de frågor som ingick i utredningens uppdrag var förhållandet mellan företagsboten och det individuella straffansvaret och hur frågor om sanktionskumulation ska lösas. Utredningen föreslår att samordningen av påföljd och företagsbot i första hand bör ske när företagsboten bestäms, vilket innebär en återgång till vad som gällde före 2006 års lagändringar. I betänkandet uttalas följande när det gäller rättsutvecklingen efter Högsta domstolens avgörande NJA 2012 s. 826 (se s. 228).

I andra avseenden är rättsläget mer osäkert. Varken lag eller praxis ger något entydigt besked om hur frågor kring sanktionskumulation ska behandlas när en domstol har att ta ställning till såväl ett åtal som en talan om företagsbot. De uttalanden som gjordes i förarbetena till 2006 års reform visar att lagstiftaren har tänkt sig att förekommande problem i första hand ska lösas vid påföljdsbestämningen, dvs. genom en tillämpning av 29 kap. 5 § brottbalken och att det endast undantagsvis skulle bli aktuellt att jämka eller efterge företagsboten. Utvecklingen i rättspraxis har dock varit en annan. Såsom Högsta domstolen har konstaterat i rättsfallet NJA 2012 s. 826 kan den av lagstiftaren förordade ordningen leda till vissa problem. Genom Högsta domstolens avgörande har rättsläget klargjorts när det gäller den situation som var uppe i rättsfallet, dvs. där fråga var om företagsbot skulle åläggas en enskild näringsidkare som dömdes till ett långvarigt fängelsestraff. Rättsläget är emellertid oklart när andra påföljder utdöms eller när näringsverksamheten har bedrivits av en juridisk person. Vår genomgång av underrettspraxis efter 2012 års avgörande tyder på att domstolarna i dessa situationer

har hanterat frågor om sanktionskumulation på skiftande sätt och att praxis i viss utsträckning har kommit att utvecklas på ett annat sätt än vad som avsågs i förarbetena till 2006 års reform.

Utredningens slutsats är således att domstolarna hanterar frågan om sanktionskumulation på olika sätt och att praxis utvecklats på ett annat sätt än vad lagstiftaren avsett. Därvid bör särskilt noteras att hovrättens avgörande i det mål som riksåklagaren överklagade år 2016 refererades i Domstolsverkets publikation Rättsfall från hovrätterna (RH 2016:69). Noteras bör också att en annan hovrätt i det likaledes refererade avgörandet RH 2016:48 uttalade följande (med utgångspunkt i Högsta domstolens uttalanden i NJA 2012 s. 826).

De förhållanden som enligt 2012 års rättsfall ledde till att näringsidkaren inte ålades en företagsbot skiljer sig i sakligt hänseende från dem som ska läggas till grund för prövningen i det här målet. En sådan skillnad är att yrkandet i detta mål om företagsbot är riktat inte mot A.B. själv utan mot hans bolag. Vidare kan märkas att, med undantag för den nu aktuella brottsligheten, bolaget under lång tid bedrivit en såvitt framkommit helt vanlig och seriös verksamhet.

Med hänsyn till det nu sagda finns enligt hovrättens mening inte tillräckliga skäl att vid bedömningen av företagsbotsfrågan beakta att A.B. döms till ett fängelsestraff av inte obetydlig längd. I stället bör företagsboten, i enlighet med grundprincipen i 2006 års reform, inverka vid påföljdsbestämningen för honom. Som framgått i det föregående har hovrätten också låtit företagsboten ha sådan inverkan.

Noteras bör att hovrätten vid sin bedömning utgick ifrån att A.B. var den ende aktieägaren i bolaget och att på detta och andra sätt fanns en nära koppling mellan honom och bolaget.

Att inte heller icke refererad praxis är enhetlig framgår vidare tydligt av vad som redovisas i yttrandena från Ekobrottsmyndigheten och Utvecklingscentrum Malmö. Med hänsyn härtill kan det inte råda någon tvekan om att Högsta domstolen vid en prövning av det nu aktuella målet skulle kunna göra uttalanden som ytterligare klargör rättsläget. Målet är också lämpat för en sådan prövning.

Vad som talar emot att Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd är det förslag om lagändring som Utredningen om vissa frågor om företagsbot lämnade i betänkandet SOU 2016:82. Som nämnts överlämnade utredningen betänkandet till regeringen i november 2016. Betänkandet remissbehandlades tidig vår 2017; remisstiden utgick den 31 mars. Utredningens förslag bereds fortfarande i Justitiedepartementet. Noteras kan att lagstiftningen om företagsbot inte fanns med i Statsrådsberedningens förteckning av den 16 januari 2018 i vilken redovisades propositioner som var avsedda att lämnas under tiden januari – september 2018.

Det får enligt min mening anses som högst oklart om och i så fall när förslagen i utredningens betänkande kommer att resultera i ny lagstiftning. Vidare kan inte med säkerhet sägas vad eventuella lagändringar kan komma att innebära när det gäller förhållandet mellan företagsboten och det individuella straffansvaret. Klart är däremot att lagstiftningsärendet om företagsbot hittills inte har prioriterats av lagstiftaren. De nu redovisade oklarheterna förstärks också av det nuvarande besvärliga parlamentariska läget.

Domstolarna tillämnar frågan om sanktionskumulation på olika sätt. Praxis brister i enhetlighet på ett ovanligt tydligt sätt. För den enskilde innebär det nu rådande osäkra rättsläget att det är omöjligt att förutse vilka sanktioner som domstolen kommer att besluta. Det finns därför ett mycket stort behov av vägledning. Därvid bör också vägas in att praxis utvecklats på ett annat sätt än vad lagstiftaren avsett. Företagsboten ska utgöra en tillkommande reaktion på brottet som har störst preventiv effekt när det gäller brott som begås inom ramen för en i övrigt seriös näringsverksamhet. Jag delar Ekobrottsmyndighetens uppfattning att det egentliga syftet med företagsbotsinstitutet går förlorat om företagsboten efterges i en situation som den i målet. Enligt min mening finns det ett så tydligt och påtagligt behov av prejudicerande uttalanden från Högsta domstolen angående frågan om förhållandet mellan företagsboten och det individuella straffansvaret att eventuella lagstiftningsåtgärder inte bör avvaktas.

Sammantaget anser jag att en prövning av mitt överklagande skulle vara av vikt för ledning av rättstillämpningen.

Bevisning m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen skulle komma att meddela prövningstillstånd.

Kerstin Skarp

Lars Persson

Bilagor:

1. Ekobrottsmyndighetens framställning om överklagande
2. Yttrandet från Utvecklingscentrum Malmö

3. Promemorian Företagsbotens storlek i ekomål och vissa handläggningsråd (Ekobrottsmyndigheten, Aktuella rättsfrågor ARF 2014:1)
4. Rapport med en sammanställning av domar meddelade under 2014 och 2015 där företagsbot prövats (Ekobrottsmyndigheten, rapport 2016-01-28, dnr EBM A-2016/0045)

Kopia till:

Ekobrottsmyndigheten, Huvudkontoret, Rättsenheten (EBM2018-934)
Ekobrottsmyndigheten, Mängdbrottsfunktionen i Umeå (EB-49-18)
Utvecklingscentrum Malmö, kammaråklagaren Johan Bülow